

RAKETOVÁ ZÁKLADŇA DEVÍNSKA KOBYLA /
ŠTUDENTSKÁ IDEOVÁ SÚŤAŽ
SÚŤAŽNÉ PODMIENKY

Areál raketovej základne na vrchole
Národnej prírodnej rezervácie Devínska Kobyla
v Bratislave

RAKETOVÁ ZÁKLADŇA DEVÍNSKA KOBYLA / študentská ideová súťaž

názov súťaže

Areál raketovej základne na vrchole Národnej prírodnej rezervácie
Devínska Kobyla v Bratislave

cieľ/idea
LIBRETO

Devínska Kobyla je horský masív na juhozápadnom okraji Bratislavy. Vizualne dominuje západnej časti mesta. Je v kontakte s hradom Devín, s Dunajom a s mestskými časťami Devínska Nová Ves, Dúbravka, Karlova Ves a Lamač. Z jej vrcholu je výhľad na Bratislavu, do Rakúska, Maďarska a v prípade dobrej viditeľnosti až do Česka.

Vyhliadková veža va reály raketovej základne - výhľad na rieku Dunaj

Zrúcanina hradu Devín - sútok riek Morava a Dunaj

Výhľad do Európy.

Výhľady z jej vrchu majú symbolický význam. Keďže sa tu v minulosti nachádzala vojenská základňa, lokalita bola dlhé roky neprístupná verejnosti. Dnes sa návštevníci môžu po areáli vojenskej základne a aj po okolitých lesoch voľne pohybovať a užívať si slobodu pohybu a výhľady. Pre staršie generácie je to symbol znovunadobudnutej slobody a symbol zjednotenej Európy.

Raketová základňa.

Bola tu umiestnená jednotka protiletectvej obrany, ktorá chránila „tábor socializmu“ pred „imperialistickými agresormi“. Armáda bola za socializmu u bežných obyvateľov vnímaná negatívne vďaka povinnej vojenskej službe. Mladí muži museli povinne stráviť rok alebo dva v kasárňach, odlúčení od rodín a priateľov, niekedy za veľmi nepriemerných a nedôstojných podmienok. Kasárne aj dnes vyvolávajú u celých generácií zmiešané pocity. Niektorí ich vnímajú stále negatívne, u iných prevláda spomienkový optimizmus. Dnes sa nachádza na Devínskej Kobyle torzo z bývalých odpaľovacích pozícií a prevádzkových budov, väčšinou betónové ruiny, zarastené vegetáciou, útočisko pre bezdomovcov, dotvorené grafitmi.

Železná opona.

Tento termín použil prvýkrát Winston Churchill v roku 1947 a označil ním násilné rozdelenie Európy na západ a východ, pričom východ sa dostal do sféry vplyvu ZSSR a začal sa odkláňať od demokracie. Churchill použil tento termín symbolicky, reálne železná opona v podobe plotu z ostnatého drôtu a strážnych veží prechádzala popod Devínsku Kobylu popri rieke Morava a delila socialistické Československo od slobodného sveta. S existenciou železnej opony je spojené množstvo tragických príbehov ľudí, ktorí v túžbe po slobode riskovali život. Dodnes táto temná stránka histórie nemá na Slovensku dostatočnú muzeálnu prezentáciu, ktorá by bola podporou pri výučbe histórie.

Ekologická záťaž.

Betónové torzá bunkrov a budov, znečistenie, ktoré tu vojaci zanechali, postupne síce ustupuje sile prírody, ale predstavuje problém a zároveň šancu na zaujímavú konverziu, recykláciu, revitalizáciu.

Urbánný a zároveň neurbánný.

Vybudovaním vyhliadkovej veže v roku 2020 sa destinácia stala atraktívnou a rádovo sa znásobil počet návštevníkov. Momentálne sa okrem samotnej vyhliadkovej veže, zopár lavičiek a informačných tabúl v lokalite žiadne funkčné zariadenia nenachádzajú, čo verejnosť pociťuje ako negatívum. Na vrchol Devínskej Kobyly vedie niekoľko dobre značených a udržiavaných turistických chodníkov vrátane bývalej prístupovej asfaltovej cesty. Lokalita je dostupná iba pešo alebo na bicykli. Ide síce o prírodnú lokalitu, je však súčasťou urbánneho bratislavského života. Podporuje ideu mesta krátkych vzdialeností, je ľahko dostupná, pešo alebo MHD. Význam lokality z hľadiska trávenia voľného času v blízkej prírode mimoriadne vzrástol v čase zákazu cestovania z dôvodu covidovej krízy.

Rozhľadňa.

Je to parametrická stavba, ktorá reaguje na geopolitickú symboliku výhľadu do troch krajín. Vyhliadkové platformy sa smerom hore zväčšujú. Dynamická forma nebola cieľom autorov projektu, ale výsledkom dôsledného reagovania na konštrukčnú logiku, na smerovanie výhľadov a na logiku pohybu návštevníkov. Schodiskové ramená sú inšpirované pohodlnými barokovými schodiskami. Počas konštrukcie veže vznikol urbánný mýtus, že stavba má symbolizovať modlivku zelenú, ktorá je typická pre lokalitu Devínskej Kobyly.

Inšpirácie v slovenskom modernom výtvarnom umení.

V krajinách východného bloku existovalo angažované umenie undergroundu, medzi ktorých patrili aj významní slovenskí umelci Rudolf Sikora, Alex Mlynárčik, Jozef Jankovič alebo Stanislav Filko, ktorí vo svojej tvorbe reflektovali témy militarizmu, vojny a ozbrojenia, napríklad rakety v diele Stana Filka.

Stanislav Filko / Pomník civilizácie - rakety nad mestom

Rudolf Sikora - Letiská 1971

Chránenná krajinná oblasť.

Devínska Kobyla ako súčasť Chránenej krajinej oblasti Malé Karpaty má so svojou suchomilnou a zároveň teplomilnou - xerothermickou vegetáciou mimoriadny botanický, zoologický, geologický a paleontologický význam (nálezisko Sandberg).

Vlastníctvo vs. Regulácia.

Objekty a pozemky majú množstvo rôznych vlastníkov s rôznymi záujmami (Slovenská republika, hlavné mesto, občianske združenia, športové kluby, súkromné vlastníctvo). Dá sa očakávať v blízkej budúcnosti stret záujmov jednotlivých stakeholderov. Preto je nevyhnutné zo strany mesta Bratislava v čo najkratšom období rozvoj územia zmysluplne zregulovať, s prihliadnutím na vyváženosť záujmov a zhodnotenie potenciálu.

Očakávania.

Očakáva sa návrh programu využitia areálu (ako napríklad pamätník železnej opony, vojenské múzeum, galéria, kampus pre výtvarníkov, ekológov, historikov, turistická infraštruktúra, zázemie pre environmentálnych aktivistov...) (...v prípade potreby riešiť presah aj do širšieho okolia a širších vzťahov, venovať sa návrhu dopravného napojenia a statickej dopravy – záchytné parkovacie plochy). Vítané sú prípadne iné nové funkcie. Očakáva sa urbanistické, krajinárske a architektonické stvárnenie navrhnutého funkčného konceptu využitia. Prípadne návrh pravidiel, ktoré vygenerujú kvalitný rozvoj lokality. Presahy do virtuálnych riešení sú vítané. Očakávame originálne riešenia spomínaných problémov, prípadne ich zobrazenie v novom kontexte. Návrhy by mali byť katalógom inšpirácií pre majiteľov nehnuteľností pri hľadaní programu a spôsobu ich využitia, mali by byť inšpiráciou pre mestskú časť na prípadné investície do infraštruktúry a takisto pre magistrát na zadefinovanie novej regulácie. Vítané je použitie ekologických technológií a stavebných postupov.

Otázky a paradoxy.

Ako prezentovať /vystavovať historické a ekologické témy v kombinácii fyzických artefaktov a virtuálneho zážitku? Ako synchronizovať dostupnosť a odľahlosť miesta a jeho nových funkcií? Akými nástrojmi podporiť záchranu územia a jeho nedávnu vojensko-politickú archeológiu? Ako spriatelíť antagonistické záujmy prírody, pamätníka, výskumného kampusu a turizmu?

vyhlasovateľ súťaže
ARCHITEKTI ŠEBO LICHÝ
www.sebolichy.sk

kontaktná osoba
Karin Jecková / jeckova@sebolichy.sk

pre koho je súťaž určená
anonymná študentská ideová súťaž pre študentov a absolventov, ktorí ukončili štúdium promóciou v rokoch
2019 a 2020

1.CENA: 3 000 €
2.CENA: 2 000 €
3.CENA: 1 000 €

porota súťaže

Dana Čupková je spoluzakladateľkou a riaditeľkou dizajnu spoločnosti EPIPHYTE Lab, interdisciplinárneho architektonického a výskumného tímu, ktorý bol v roku 2018 spoločnosťou ARCHITECT Magazine uznaný ako praktická dizajnérska prax Next Progressives. V súčasnosti je docentkou na Škole architektúry na univerzite Carnegie Mellon University postgraduálneho programu Track Chair pre magisterský titul v odbore udržateľného dizajnu (MSSD). V rokoch 2014 - 2017 bola členkou správnej rady ACADIA a v redakčnej rade IJAC.

Miroslava Brooks je zakladateľkou a partnerkou v štúdiu FORMA a profesorkou na Yale School of Architecture a Weizman School of Architecture, kde nepretržite vyučuje od roku 2014. FORMA vyvíja projekty s architektonickou jasnosťou a koncepčné dôslednosťou, zamerané na harmonickú kombináciu poriadku a rozmarnosti.

Lenka Petráková pracuje pre Zaha Hadid Architects v Londýne. Víťazný projekt Ôsmy kontinent (cena Grand Prix Nadácia Jacques Rougerie), vďaka ktorému sa dostala v posledných týždňoch do povedomia, je komplex budov plávajúcich na hladine, ktoré by zbierali, triedili a následne zväžali plastový odpad na pevninu. Medzi ďalšie jej projekty, patrí návrh Prírodných Chrámov, SCI-Fi Museum vo Washingtone či Performance Centrum vo Viedni.

Dárius Krajčír od roku 2008 sa v rámci svojho pôsobenia na Miestnom úrade venoval projektom mestskej časti Bratislava-Devínska Nová Ves, kedy sa v roku 2018 stal jej starostom.

Ing. arch. Tomáš Šebo spoluzakladal architektonické štúdio Barak architekti a pracoval ako architekt pre francúzsku spoločnosť Bouygues. V roku 2003 založil s Igorom Lichým spoločnosť ITB Development spolu s architektonickým ateliérom Architekti Šebo Lichý.

Mgr. arch. Igor Lichý po škole nasledujúce 3 roky pracoval v spoločnosti Huma 90 Team Projekt a neskôr pre nemeckú spoločnosť SEFL + Partner Architekturbüro Hamburg. Neskôr zastával pozíciu stavbyvedúceho a projektového manažéra v spoločnosti Strabag. Od založenia spoločnosti ITB Development spoločne s architektonickým štúdiom v roku 2003 pôsobí dodnes.

Prof. akad. arch. Imrich Vaško je architekt, pisateľ a profesor na UMPRUM v Prahe. Po návrate z Fulbright Scholarship na Yale University založil na VŠVU Laboratórium architektúry a pôsobil aj ako hosťujúci profesor na Rhode Island School of Design. Bol spoluautorom spoločnej expozície Českej a Slovenskej republiky na 7. bienále architektúry v Benátkach a spoluzaložil medzinárodné Bienále experimentálnej architektúry v Prahe.

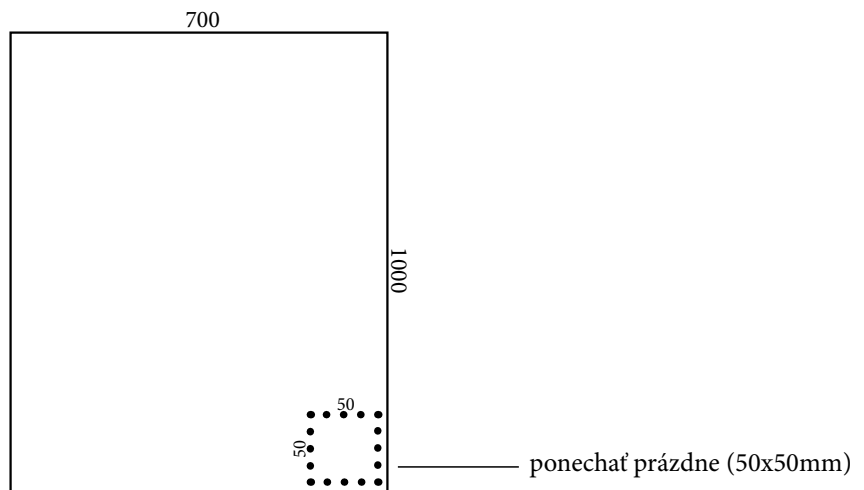
tajomník súťaže

Ing. arch. Aleš Hradecký, PhD.

prevedenie / forma odovzdania

panely: min 2ks, max 3ks ; formát 700mm(šírka) x 1000mm(výška) (formát PDF)

portfólio - formát A3 (PDF)

spôsob odovzdania

elektronicky na e-mail jeckova@sebolichy.sk

formou webových úložísk (wetransfer.com/uschovna.sk/uschovna.cz)

vyhlásenie súťaže

1.6.2021

termín odovzdania elektronickej zásielky

29.10.2021

vyhlásenie výsledkov

november 2021

jazyk súťaže

slovenský, český, anglický

registrácia

nevyžaduje sa, podklady sú k dispozícii na stiahnutie na:

<https://drive.google.com/drive/folders/1x9iwwIqhuNEXg3W798o9bCoaxAKFaJlb?usp=sharing>

súťažné podklady

historický kontext

ochrana prírody a krajiny

raketová základňa – kontext obrany územia

súčasný stav (textová časť)

súčasný stav (fotodokumentácia)

technická mapa

súčasný stav (grafická časť – pdf.dwg)

situácia (pdf.dwg)

objekty – pôdorysy ; rezy (pdf.dwg)

3Dmodel – objekty (skp)

3Dmodel – celkový (skp)

Otázky môžete posilať na e-mailovú adresu jeckova@sebolichy.sk, otázky budú zodpovedané a zároveň budú odpovede umiestnené na www.raketovazakladna.sk

Vymedzenie územia a širšie vzťahy lokality
48°11'25.1"N 16°59'44.2"E

Historický kontext

Vnútoraná hranica zakázaného pásma. Na elektrický plot neupozorňovala žiadna tabuľa

Za ochrannou hrádzou sa automobil zastavil a mladíci sa spolu so psom rozbehli k štátnej hranici vzdialenej asi 400 metrov. Dvaja príslušníci Pohraničnej stráže po nich vystrelili každý päť nábojov, žiadny z nich však pravdepodobne kamarátov na úteku nezasiahol. Mladíci sa pokúsili preplaviť riekou Morava, ktorá bola v tej dobe rozvodnená, čo pre nich predstavovalo nebezpečenstvo. Neskôr sa ukázalo, že dvaja z nich (Brejka a Dlubač) sa v rozvodnenej rieke utopili. Misiu sa podarilo splniť iba Imrichovi, ktorý aj vďaka svojmu psovi, preplával na druhú stranu a dostal sa do utečeneckého tábora Trainskirchen.¹

Úryvok z dokumentovaného priebehu úteku Milana Dlubača, Ondreja Brejku a Jozefa Imricha, ktorí boli priatelia a chceli spolu emigrovať cez zelenú hranicu pri Moravskom Jáne do Rakúska. Útek sa podaril iba poslednému z nich, Jozefovi Imrichovi.

Po druhej svetovej vojne Komunistická strana v Československu (ďalej len KSČ) ubezpečila svojich občanov, že jej hlavný záujem cieľi na zlepšenie života najmä nižšej robotníckej triedy. Mnohí ľudia skutočne verili, že KSČ pomôže vytvoriť sociálnejšie a solidárnejšie podmienky na život. Vo februári 1948 sa jej podarilo presvedčiť spoločnosť o svojej kompetentnosti a získať v štáte moc. Nútené zmeny premenili charakter spoločensko-ekonomických vzťahov na nepoznanie²: či už išlo o zakladanie Jednotných roľníckych družstiev medzi poľnohospodármi (kolektivizácia), likvidácia mužských rehoľných rádov (Akcia K), vysídľovanie nežiadúcich osôb z miest do iných častí republiky (Akcia B) či Akcia Presun do výroby, kedy bolo takmer 77 tisíc ľudí preložených z administratívny na robotnícke profesie.

¹ Zdroj: Projekt Dokumentace usmrčených na československých štátných hraniciach, 1948 – 1989, Portréty usmrčených, Ústav pro studium totalitných režimů, link: <https://www.ustrcr.cz/uvod/dokumentace-usmrčených-statni-hranice/usmrčení-statni-hranice-portréty/brejka-on-drej-dlubac-milan/>

² Historici tento jav označujú ako varenie žaby: keď sa žaba vloží do studenej vody a postupným pridávaním teploty, na ktorú si zakaždým zvykne, sa uvarí.

Jeden z výrazných aspektov oklieštenia ľudských práv bola možnosť cestovať do zahraničia. Do februára 1948 bolo prekročenie hraníc bez platného cestovného pasu považované za priestupok, po nastolení komunistického režimu to bol trestný čin, za ktorý hrozil nepodmienečný trest 5 rokov odňatia slobody. Od marca 1949 bolo prijaté vládne uznesenie, ktoré súkromné cesty do zahraničia úplne zakazovalo. Prečo tomu tak bolo? Totalitný režim sa upevňoval a potreboval držať občanov na svojom území z politických dôvodov, aby si ľudia neporovnávali režim v ČSR s režimami na Západe a tiež z ekonomických dôvodov, keďže štát potreboval udržať občanov ako lacnú pracovnú silu. Ak by bolo cestovanie na Západ povolené, ľudia by si ľahko porovnali, aké je pracovať a žiť v slobodnej krajine a rovnaké podmienky by požadovali aj doma.

Povojnová realita Československa naznačovala, že sa zo všetkých občanov, ktorí sa nezúčastňovali na budovaní režimu stali nepriatelia.

Pokus o útek v Bratislave.
Zdroj: Archív ÚPN

„Každý mal svoju mienku. Každý, každý mal svoju bolesť vlastnú, lebo ono to nie je žart - jedenásť rokov trestu - za nič. No, keď by som dakoho zavraždil, to by mi boli dali dva roky, ale za to, že som nebol komunista, že som s nimi nesúhlasil, tak bum - jedenásť rokov - tu máš a hotovo.“³

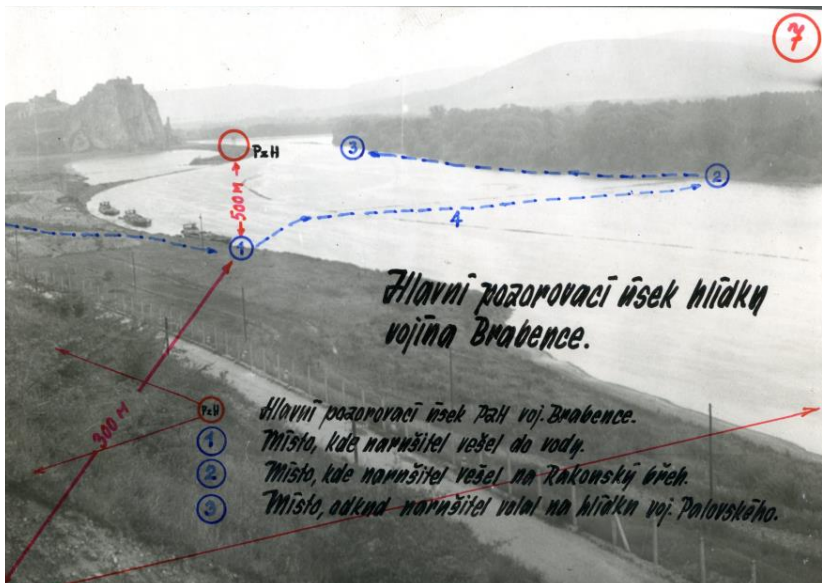
Citát z rozhovoru s Viliamom Kasperkevičom, ktorý chcel v roku 1951 odísť na Západ za svojou rodinou. Pri prechode boli so svojím kamarátom chytení a bol odsúdený na 11 rokov väzenia. Prešiel väzeniami v Znojme, Mikulove, Prahe, Ilave a v Jáchymove. Po ôsmich rokoch fyzického, psychického ponižovania a tvrdej práce ho prepustili.

³ Zdroj: Projekt Svedkovia neslobody Ústavu pamäti národa: Viliam Kasperčeký,
link: <https://www.upn.gov.sk/sk/viliam-kasperkevic-1929/>

Ostnatý drôt lemujúci Devínsku cestu v Bratislave.
Zdroj: Archív ÚPN

Na to, aby sa zamedzilo možnosti nelegálne prechádzať hranice bola vytvorená ozbrojená, represívna zložka nazývaná Pohraničná stráž. Úlohou jej príslušníkov bolo strážiť hranice proti nelegálnemu prechodu na Západ⁴ a v prípade, že utekajúci neposlúchol, mali použiť strelné zbrane. Stráženie hraníc a bezpečnosti vstupu a prechodu cez hraničné pásma boli plne nadradené záchrane ľudských životov. Ak bol utečenec pri streľbe pohraničníkov poranený, bolo dôležitejšie zaistiť stopy a počkať na ďalších príslušníkov ako podať trpiacemu prvú pomoc. Popri pohraničnej stráži sa v okolí hraníc nachádzali pásma, ktoré mali hĺbku aspoň dva a najviac 12 kilometrov. Vonkajšie hranice vnútornej časti, t. j. zakázaného pásma, tvorili štátne hranice, vnútorné tvorili ostnaté drôty, medzi ktorými bol od roku 1951 do 1965 aj plot s napätím 4000 – 6000 W. Miesta v ich okolí nemohli byť obývané a nútené presuny obyvateľov zasiahli najmenej 300 dedín a osád. Vstup do týchto pásiem bol považovaný za priestupok a aj v prípade, že nešlo o úmysel. Ak sa niekto pokúsil o nepovolený prechod hraníc bol chytený a udalosť kvalifikovaná ako pokus o trestný čin opustenia republiky (trestaný odňatím slobody až na päť rokov) alebo ako pokus o velezradu a vyzvedačstva (trestané smrťou). Utečenci nebola iba občania Československa, ale aj Nemeckej demokratickej republiky či Poľska.⁶ Trestné stíhanie hrozilo aj všetkým, ktorí akokoľvek pomáhali svojim blízkym pri preniknutí hraníc. Boli cielene vyhľadávaní a exemplárne potrestaní.

Zadokumentovaný opis úteku Pohraničnou strážou.9
Zdroj: Archív ÚPN

4 Hranice boli uzavreté na juhozápadnom úseku štátnej hranice ČSR s Nemeckom (vtedy Nemecká spolková republika) a Rakúskom. Stráženie hranice sa týkalo aj oblasti Devína.

5 Zdroj: Projekt Dokumentace usmrčených na československých státních hranicích, 1948 – 1989, Portréty usmrčených, Ústav pro studium totalitních režimů, link: <https://www.ustrcr.cz/uvod/dokumentace-usmrčených-statni-hranice/usmrčení-statni-hranice-fotogalerie>

6 Zdroj: Ústav pro studium totalitních režimů, Morbacher Eubomír, Mašková Tereza: Železná opona v Československu, link: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/hranice/studie.pdf>

„...naraz zazvonili nejakí cudzí páni. Bože, ja som ale fakt vôbec to už nedávala do súvislosti s nimi, s tými našimi známymi, lebo rok skoro prešiel... Všetky knihy, všetko vyhadzovali. Hľadali všetko možné a spýtali sa: ‚Viete, prečo sme tu?‘ ‚Nie, neviem.‘ A furt som nevedela. Ja som skutočne už to absolútne vypustila. ...‘Len si zoberte nejaké toaletné [potreby] na tých pár dní, potrebujeme sa s vami o niečom porozprávať.‘ Zobrala som ozaj taštičku takúto, no a do toho auta ma posadili a ako sme vyšli za Bratislavu, tak mi zaviazali oči, ruky som mala voľné.“

Z rozhovoru s Eugéniou Vysočilovou – Anoškinovou, ktorá pomohla kamarátovi dostať sa cez hranice. Za tento čin bola v roku 1953 odsúdená na 3 roky väzenia za velezradu. Trest vykonávala vo väzniciach v Ruzyni, na Pankráci a v Želiezovciach. Robota na poli bola podľa jej slov pre ženy ťažká a oblečenie chatrné.⁷ Dubovský Patrik, Gula Marián: Akcie, zločiny a obeť štátnej bezpečnosti a pohraničnej stráže v rokoch 1945 – 1989 (zborník zo slovensko-českej vedeckej konferencie), Ústav pamäti národa, 2020

Podľa údajov Ústavu pamäti národa sa o prechod hraníc len v období medzi rokmi 1970 a 1989 pokúsilo spolu 9556 osôb.⁸ Je však možné, že záznamy sú nekompletné, keďže v mnohých prípadoch sa ľudia utopili v Dunaji a vyplavilo ich až na rakúskej strane. V takom prípade Pohraničná stráž nepátrala po ich telách. Zaznamenávanie prípadov, ktoré sa venujú nelegálnemu prechodu cez hranice počas obdobia neslobody (1939 – 1989) sa na Slovensku zaoberá najmä Ústav pamäti národa a v českom prostredí Ústav pro studium totalitných režimů. Na účely tejto štúdie boli použité najmä odborné štúdie a dokumenty z týchto dvoch bohatých zdrojov. Autorka si preštudovala aj ďalšie prípady opísané v publikáciách:

Karner Stefan: STOJ! Tragédie pri železnej oponě, Ústav pamäti národa, 2015

Navara Luděk: Příběhy železné opony, Host, 2004

Navara Luděk: Příběhy železné opony 2, Host, 2006

Na fotografii Hartmunt Tautz, 18 ročný študent pochádzajúci z NDR (Nemeckej demokratickej republiky), ktorý sa v Petržalke pokúsil o útek. Dobešli ho strážne psy, po poranení ho strážnici nechali vykrvácať. Na fotografii sa nachádza miesto, na ktorom zápasil so psami a jeho zjav pred a po pokuse o útek.¹⁰ Zdroj: Archív Ústavu pamäti národa

⁷ Zdroj: Projekt Svedkovia neslobody Ústavu pamäti národa: Eugénia Vyskočilová – Anoškinová, link: <https://www.upn.gov.sk/sk/eugenia-vyskocilova-anoskinova-1929/>

⁸ Zdroj: Ústav pamäti národa, Projekt Nepovolené opustenie republiky, link: <https://www.upn.gov.sk/projekty/nepovolene-opustenie-republiky/>
⁹ Hranica v oblasti Devína nebola tak prísne strážená ako ostatné, najmä zelené časti hranice. Rieka Dunaj v spojení s Moravou pravdepodobne predstavovala pre Pohraničnú stráž dostatočne veľkú barikádu pri prechode, najmä v časoch jej rozvodnenia. Napriek tomu sa našlo mnoho ľudí, ktorí sa pokúsili o preplávanie tejto hranice.

¹⁰ Pre viac info link: <https://www.ustrcr.cz/uvod/dokumentace-usmrcenych-statni-hranice/usmrceni-statni-hranice-portrety/tautz-hartmut/>

Ochrana prírody a krajiny

Lokalita Devínskej Kobyly-
Dôležitá križovatka Malých Karpát,
rieky Dunaj
a hranice s Rakúskom- Strategicky výhodná poloha

Územie sa v súčasnosti nachádza v druhom stupni ochrany v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej “zákon”)- na území Chranenej krajinnej oblasti Male Karpaty. Zároveň je územie súčasťou územia, ktoré bolo zaradené do sustavy Natura 2000, územia európskeho významu (UEV) Devínska Kobyla.

Predmetom ochrany UEV je ochrana biotopov: nížinné a podhorské kosné lúky (6510), Subpanónske trávinnobylinné porasty (6240), Xerothermné kroviny (40AO), Suchomilné trávinnobylinné a krovinné porasty na vápnitom podloží (6210), Teplomilné panónske dobové lesy (91HO), Lipovo-javorové sutinové lesy (9180), pionierske porasty na plytkých karbonatových a bazických substrátoch (6110), Neprístupné jaskynné utvary (8310), Dealpínske trávinnobylinné porasty (6190), Bukové a jedrove kvetnaté lesy (9130), Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy (91GO) a ochrana vybraných európsky významných rastlinných a živočíšnych druhov.

Pre UEV Devínska Kobyla sa spracováva projekt ochrany, nakoľko územia európskeho významu musia byť vyhlásené v národnej kategórii. V projekte ochrany je územie navrhnuté na vyhlásenie v kategórii Prírodná rezervácia Devínska Kobyla s navrhovaným rozzónovaním celého územia na štvrtý a piaty stupeň ochrany. Dotknuté pozemky nachádzajúce sa na vrchole Devínskej Kobyly budú zaradené do štvrtého stupňa ochrany. Z hľadiska záujmov ochrany prírody a krajiny a navrhovanej starostlivosti o chránené územie je dotknutá lokalita zaradená do ekologicko-funkčného priestoru, ktorý predstavuje sukcesné štádia na bývalých pasienkoch s časťami, ktoré sú porastené lesnými spoločenstvami spolu s časťami, ktoré predstavujú prechodové štádia k lesným spoločenstvám. Na dotknutej lokalite ide prevažne o lesné spoločenstvá. Tieto spoločenstvá predstavujú biotopy pre viaceré rastlinné a živočíšne druhy. Zároveň existujúce stavby môžu byť výskytovým biotopom niektorých druhov živočíchov, z nich je potrebné spomenúť netopiere, ktoré môžu využívať uvedené stavby.

Z jednotlivých stupňov ochrany podľa zákona vychádzajú aj obmedzenia a limity využívania daného územia. Režim ochrany, ktorý vyplýva zo zaradenia do štvrtého stupňa ochrany vymedzuje § 15 zákona. Jedným z dôležitých limitov využívania územia, je zákaz jazdiť a stáť s motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, snežným skútrom alebo zaprahovým vozidlom, najmä vozom, kočom alebo saňami mimo cesty a miestnej komunikácie, parkoviska, ktorý sa uplatňuje už od druhého stupňa ochrany, teda platí v uzemí už v súčasnosti. Vzhľadom na tento fakt je potrebné zvažovať alternatívne formy dopravy - cyklistickú, elektrobicykle, kolobežky a pod. s možnosťou pozíčovne umiestnenej mimo chráneného územia. Vzhľadom na rekreačné využívanie uvedenej lokality sa

v projekte ochrany navrhuje, aby v lokalite neplatili niektoré obmedzenia platné pre štvrtý stupeň ochrany ako napríklad, aby bol umožnený voľný pohyb osôb aj mimo vyznačených turistických alebo náučných chodníkov.

Stavby existujúce v dotknutom uzemí je z hľadiska ochrany prírody možné rekonštruovať.

Neodporúčame však rozširovať ich zastavanú plochu a zvyšovať podlažnosť. Architektonické stvárnenie je potrebné prispôbiť tomu, že sa nachádzajú v prírodnom prostredí.

Z pohľadu ochrany prírody a krajiny navrhujeme prispôbiť a zamerať využitie celého areálu na nasledovné činnosti:

- rekreácia vo voľnej prírode (s možnosťou umiestnenia príslušného mobiliáru, súvisiaceho s touto funkciou napr. prvky malej architektúry, prvky s umeleckou výtvarnou hodnotou, lavičky, oddychové sedenia, prístrešky, informačné tabule, nevyhnutné zariadenia dopravnej vybavenosti resp. rekonštrukcia existujúcich spevnených plôch na pešie chodníky, cyklistické chodníky, parkovacie miesta pre bicykle apod.) prípadne drobné zariadenia pre vedecko výskumné účely)
- zariadenie envirovýchovy s využitím vnútorných aj vonkajších priestorov
- múzeum so zameraním na nedávnu históriu využitia areálu (bývala raketová základňa)
- informačné centrum ochrany prírody
- galéria, výstavné priestory
- expozície so zameraním na propagáciu prírody, životného prostredia, miestnej kultúry a histórie, obnovy pamiatok, miestnej pôvodnej architektúry, alternatívne formy architektúry a pod.
- pri rekonštrukcii budov využiť alternatívne zdroje energie
- k uvedeným zariadeniam infraštruktúra primeraného rozsahu prípadne alternatívne typy občerstvenia reflektujúce šetrnosť k životnému prostrediu.

Raketová základňa – kontext obrany územia

Dobová fotografia/ Rádiolokátor na vrchole hlavného velitelského stanoviska

Výstavba areálu rádiotechnickej hlásky RTH -Devínska Kobyla prebiehala od roku 1979 až po rok 1983. Areál mal slúžiť ako tzn. mierové palebné postavenie („palpost“) s technikou sovietskych rakiet typu S 125 Neva.. Základňa mala byť v čase mieru viditeľná pre nepriateľa a v prípade útokov sa technika zo základne presúvala do záložných palpostov (Napr. do Mostu pri Bratislave, kde bola technika aj mužstvo umiestnená počas výstavby).Od roku 1983 do roku 1997 tu sídlila RTH- 6. protiletadlový raketový oddiel („plro“) 186. protiletadlovej raketovej brigády („plrb“) Československej ľudovej armády. Bola súčasťou protivzdušnej obrany štátov Varšavskej zmluvy proti útokom NATO. Brány útvaru sa uzavreli po zrušení palpostu v roku 1997, kedy sa technika opäť sťahovala do Mostu pri Bratislave. V roku 2003 sa definitívne ukončila prevádzka techniky S-125M1 “Neva” na Slovensku.

Dobová fotografia/ Odpaľovacia plocha s raketami S 125 Neva

Morfológia raketových základní na území západného Slovenska

Na území západného Slovenska sa nachádzalo 8 protiletadlových raketových oddielov („plro“) Spoločným javom všetkých týchto štruktúr je na pohľad jasný kontinuálny radiálno okružný systém usporiadania objektov a hlavných komunikácií, ktoré vytvárajú prepojenie medzi jednotlivými roztrúsenými budovami. Ďalším opakujúcim sa prvkom je centrálné orientovanie hlavných stanovísk a odpaľovacích plôch. Už len pri pohľade na situácie je jasné, že tieto bývalé vojenské základne sú potenciálne štruktúry s logickým usporiadaním, s ktorými sa dá pracovať rôzne. Napriek tomu však väčšinou tieto zóny chátrajú a nenachádzajú nové využitie.

1. PLTRO Lozorno (S - 75M)

2. PLTRO Senec (S - 75M)

3. PLTRO Rohovce (S - 75M)

4. PLTRO Dunajská Lužná (S - 125)

5. PLTRO Stupava (S - 125)

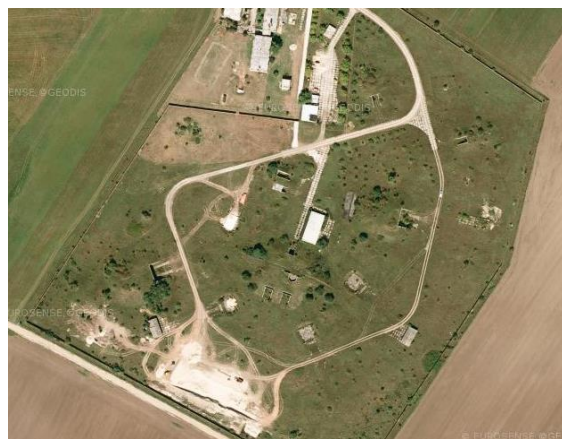
6. PLTRO Devínska Kobyla (S - 125)

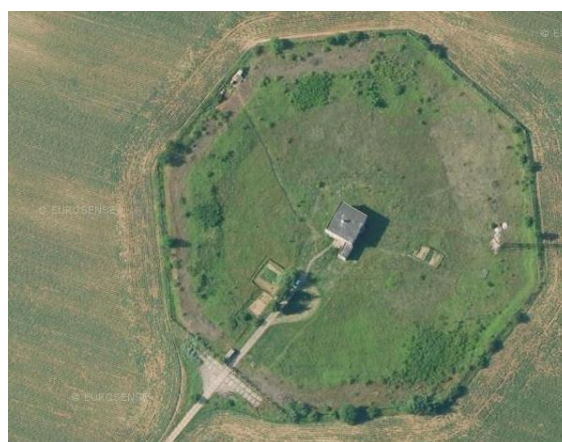
7. PLTRO Rusovce (S - 125)

8. PLTRO Most pri Bratislave (S - 125)

9. PLTRO Viničné (S - 125)

Súčasný stav

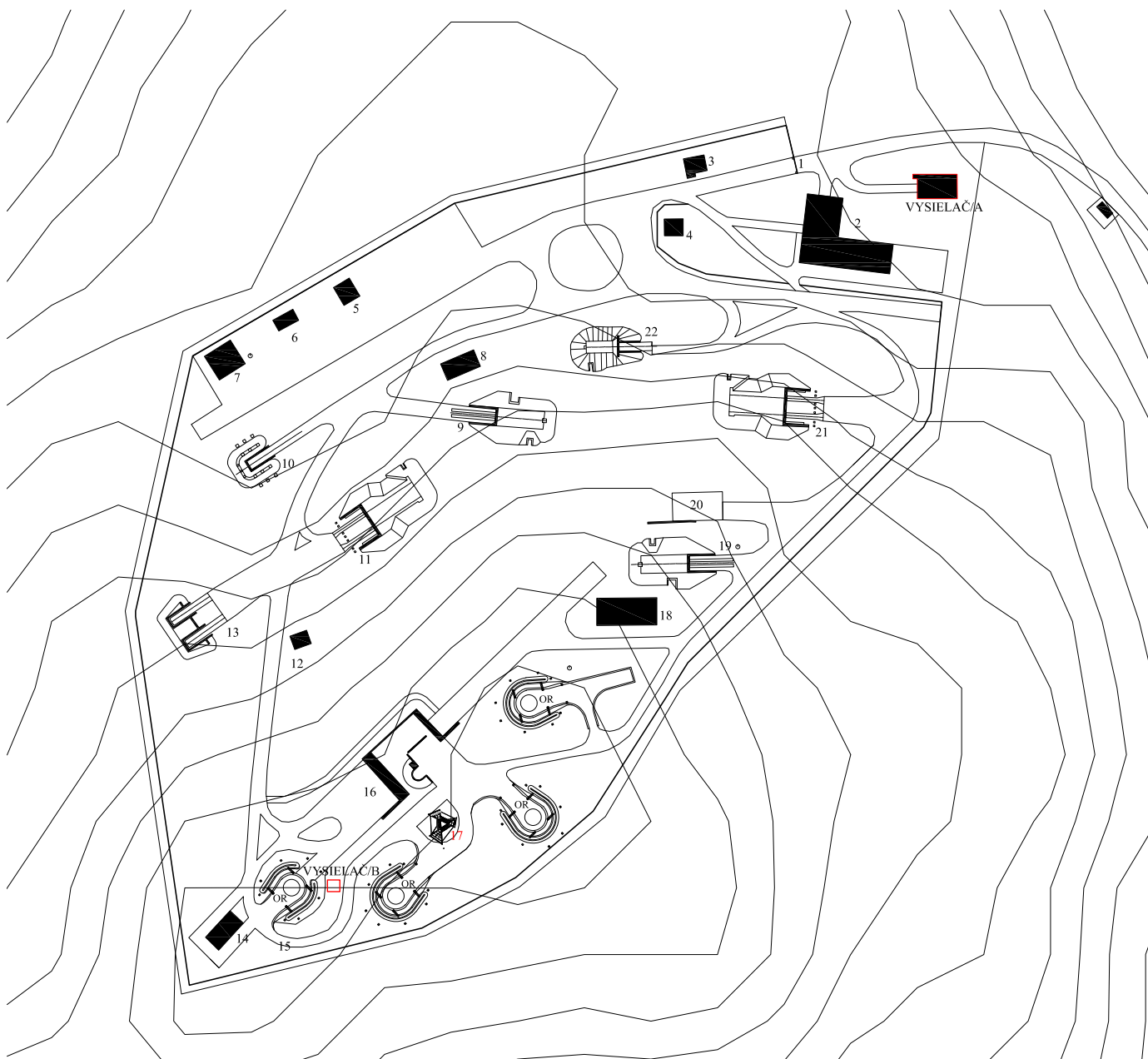
Pohľad z vtáčej perspektívy - súčasný stav

Existujúce dopravné napojenie

Súčasný stav riešenia infraštruktúry neumožňuje prístup automobilovej dopravy priamo do areálu, keďže sa nachádza v chránenom prírodnom území. Momentálny stav ponúka priestor na parkovanie na začiatku Dúbravskej Hlavice pár km od areálu, odkiaľ je areál dostupný pešo cca 20 minút chôdze s prevýšením cca 150m. Prístupová komunikácia je obslužného charakteru, uzatvorená uzamknutou rampou. Kapacity statickej dopravy nie sú dostatočné ani forma parkovania, nakoľko sa tu nenachádza záchytné parkovisko a parkuje sa na prístupovej komunikácii.

Súčasný stav raketovej základne

Areál raketovej základne je aktuálne nepoužívaný a chátra. Objekty sú v zlom technickom stave, v mnohých prípadoch až nebezpečné pre voľný pohyb osôb. Flóra Devinskej Kobyly postupne preberá nad raketovou základňou svoju moc, areál je opustený a príroda hľadá cestu, ako sa v mnohých prípadoch s "ruinami" objektov základne vysporiadať. Cestné komunikácie sú zarastené a len vďaka prístupu k telekomunikačným vykryvačom je prístupný aj samotný vrchol Devinskej Kobyly.

Situácia / Pôvodný areál

Legenda :

1	Vstupná brána do areálu
2	Ubytovací monoblok
3	Strážnica
4	Elektrorozvodňa
5	Budova autoparku/ Garáž
6	Budova autoparku/ Sklad PHM
7	Budova autoparku/ Garáž
8	Sklad materiálu
9	Úkryt pre techniku
10	Zodolnený okop
11	Pracovisko Technickej Obsluhy Rakiet- PTOR
12	Prečerpávacia stanica
13	Zdvojený úkryt - 2ks ZiL-131
14	Sklad materiálu
15	Úkryt ženijného typu 6b - ÚŽ 6b
16	Zodolnené veliteľské stanovište
17	Pozorovateľňa / vyhliadková veža
18	Budova "skrátenej"
19	Úkryt pre prehľadový rádiolokátor P-15
20	Ihrisko
21	Pracovisko Technickej Obsluhy Rakiet- PTOR
22	Úkryt pre techniku
OR	Odpalovacie rampy 5P73 pre S-125M Neva

